

OSMANLI ARAŞTIRMALARI
XXI

NeŐir Heyeti – Editorial Board

Halil İNALCIK – Nejat GÖYÜNÇ
Heath W. LOWRY – İsmail ERÜNSAL
Klaus KREISER – A. Atilla ŐENTÜRK

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
XXI

İstanbul - 2001

Sahibi: ENDERUN KİTABEVİ adına İsmail ÖZDOĞAN

Yazı İşleri Sorumlusu : Nejat GÖYÜNÇ

Basıldığı Yer :Kitap Matbaacılık (212) 5014636

Cilt : Fatih Mücellit (212) 5012823 - 6128671

**Adres :ENDERUN KİTABEVİ , Büyük Reşitpaşa Cad.Yümni İş Merkezi
No: 46 Beyazıt - İstanbul (212) 5286318 Fax: (212) 5286317**

TALİKİZÂDE MEHMED SUBHÎ'NİN
HAYATI HAKKINDA NOTLAR

Erhan AFYONCU

Şehnâmeeci Lokman'dan sonra şehnâmeecilik sahasında en fazla eser veren Talikîzâde Mehmed Subhî'dir. Talikîzâde, altı eser kaleme almıştır. Bunlar *Şehnâme-i Hümâyûn (Yanık seferi)*¹, *Eğri Seferi Şehnâmesi*², *Şehnâme*³, *Firâsetnâme*, *Gürcistan Seferi Tarihçesi* ve *Tebriziye*'dir⁴. Eserleri hakkında çalışmalar yapılmasına rağmen hayatına dair bilgiler arşiv kaynaklarından araştırılmadığı için fazla aydınlatılamamıştır. Onunla ilgili bilgilere genellikle eserlerinden veya bazı tarih ve tezkire kitaplarından ulaşılmıştır.

Eserlerinde kendisini "Mehammed b. Mehmed el-Fenârî eş-Şehîr bi-Tâlikîzâde" şeklinde zikreden Talikîzâde⁵, Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli hizmetlerde bulunan ünlü Fenârî ailesine mensuptur⁶. Onun hakkındaki ilk bilgimiz, Mart 1562'de Manisa sancakbeyliğine gönderilen şehzâde Murad'a (III. Murad) intisab ederek, 12 yıl orada kâtip olarak çalıştığıdır⁷. 1574'te

- 1 Christine Woodhead, *Ta'likî-zâde's Şehnâme-i Hümâyûn, A history of the Ottoman campaign into Hungary 1593-94*, Berlin 1983.
- 2 Vahid Çabuk, *Tâlikî-zâde Mehmed Subhî Efendi'nin Eğri Seferi Şehnâmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1986.
- 3 Vahid Çabuk, *Aynı tez*, s. 30-36; Saadet Şanlı, *Şehnâmeeci Tâlikî-zâde'ye Göre Osmanlı Padişahlarının Şairlikleri-Tâlikî-zâde Şehnâmesi (V. Hassa)'nın Edisyon Kritiği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1986.
- 4 Vahid Çabuk, *Aynı tez*, s. 26-30
- 5 Vahid Çabuk, *Aynı tez*, s. 2.
- 6 Necib Asım, "Osmanlı Tarihçüvisleri ve Müverrihleri ", *Tarih-i Osmânî Encümeni Mecmuası (=TOEM)*, I/7 (İstanbul 1329), s. 423; Vahid Çabuk, *Aynı eser*, s. 2.
- 7 Necib Asım, Aynı makale, s. 433; Vahid Çabuk, *Aynı eser*, s. 2; Christine Woodhead, "From Scribe to Litterateur: the career of a Sixteenth Century Ottoman Kâtib", *Bulletin of the British Society for Middle Eastern Studies*, IX/1 (London 1982), s. 56, 58.

OSMANLI ARAŞTIRMALARI, XXI (2001).

Osmanlı tahtına geçen III. Murad ile birlikte Manisa'dan İstanbul'a gelen Talikîzâde Mehmed, burada divân-ı hümâyûn kâtibi olarak görevlendirilmiştir⁸. Divân kâtipliği sırasında vilayet tahriri gibi hizmetlerde de bulunmuştur. Üst düzey bir mansıb almak istemişse de bunda başarılı olamayan Talikîzâde, 1583'te Ferhad Paşa'nın serdarlığında yapılan Revan seferine katılmıştır⁹. Bu seferin ardından Özdemiroğlu Osman Paşa ile birlikte 1585'deki Tebriz seferine de iştirak etmiş ve burada serdarın kâtiplik hizmetinde bulunmuştur. Seferdeki hizmetleri karşılığı 5.000 akçelik timâr aldığı ifade edilmektedir¹⁰. Fakat bu miktar bir divân kâtibi için az gözükmektedir. Zira XVI. yüzyılın sonlarında divân-ı hümâyûn kâtipliği yapan kişiler, genellikle yüksek rakamlı zeametler tasarruf etmekteydi. Bir divân kâtibinin bu kadar az miktarda bir timâr tasarruf ettiği yönündeki bilgide bir yanlışlık olduğu açıktır. Bu rakam onun seferdeki hizmetleri mukabelesinde aldığı terakki olmalıdır. Nitekim bu tarihten 6 yıl sonra, aşağıda teferruatlı olarak bahsedeceğimiz üzere 55.000 akçelik bir zeamet tasarruf etmekteydi.

Tebriz seferinden sonra İstanbul'a dönen Talikîzâde divân-ı hümâyûn kâtibi olarak çalışmaya devam etmiştir. Eserlerinden iyi bir mansıb elde edebilmek için defalarca padişaha müracaat ettiği anlaşılan¹¹, Talikîzâde bu amacına 1591'de ulaşabilmiştir. Talikîzâde Mehmed Subhî, divân-ı hümâyûn kâtibi iken nazım ve nesirde kabiliyetli olduğunu belirterek Türkçe *Hümâyûnnâme* tarzında vakaları toplayarak kaleme almaya talip olmuştur. Bu işi yapmak için de yeni bir gelir kalemi istememiş, Hamid sancağındaki elli beş bin akçelik zeameti ile yetineceğini bildirmişti. İnşâya kabiliyeti olması sebebiyle isteği kabul edilmiş ve *vekayi'nüvis* sıfatıyla Türkçe olarak hadiseleri yazması için görevlendirilmiştir. Bu göreve tayin tarihini tam olarak tespit edemedik. Ancak vekayi'nüvis olarak görev yaptığı sürece zeamet ve divân-ı hümâyûn kâtipliğine, bu vazifelerle ilgilenmiyor diye dokunulmaması için Evâil-i Zilkade 999 (21-30 Ağustos 1591) tarihinde Anadolu beylerbeyisine hüküm yazılmıştır¹². Vekayi'nüvis sıfatıyla görevlendirilmesinin bu tarihten önce olduğu anlaşılmaktadır. Fakat

8 V. Çabuk, *Aynı eser*, s. 4; C. Woodhead, *Aynı makale*, s. 56, 58-59.

9 V. Çabuk, *Aynı eser*, s. 6; C. Woodhead, *Aynı makale*, s. 63.

10 V. Çabuk, *Aynı eser*, s. 6-7; C. Woodhead, *Aynı makale*, s. 64

11 V. Çabuk, *Aynı eser*, s. 5-8.

12 Başbakanlık Osmanlı Arşivi (=BOA), *Timâr Ruznâme Defterleri*, (=TRD), nr. 129, s. 564-565.

tain emrinin bu tarihten ne kadar önce olabileceği konusunda bir malumata rastlamadık. Bu vazifesi için *vekayi'nüvis-i şehinşâhî, vekayi'nüvis-i divân-ı hümâyûn* gibi tabirlerin de kullanıldığı görülmektedir¹³.

Talîkîzâde, Türkçe vekayi' yazması için vekayi'nüvis tain edilmesinden bir müddet sonra, 8 Zilkade 999 (28 Ağustos 1591) tarihinde Türkçe mensur şehnâme yazması için şehnâmecî olarak görevlendirilmiştir¹⁴. Tain kaydında, daha önce sunduğu bazı eserlerinin beğenildiği ve bu yüzden şehnâmecî olarak görevlendirildiği zikredilmektedir¹⁵. Talîkîzâde Mehmed Subhî'nin, bu bahsettiğimiz görevlere tayini sırasında, Lokman'ın şehnâmecîliği devam etmekteydi. Ancak Talîkîzâde'nin başlangıçta Lokman'a yardımcı olarak tain edildiği yönündeki ifadeler yanlıştır¹⁶. Lokman Farsça, Talîkîzâde ise Türkçe şehnâme yazmakla görevlendirilmişlerdi. Talîkîzâde Mehmed, Farsça şehnâme yazma görevini yürüten Lokman'ın azledilmesi üzerine 15 Muharrem 1004 (20 Eylül 1595) tarihinde tek şehnâmecî olarak tain edilmiştir¹⁷. Bu tain sırasında ona dergâh-ı âlf müteferrikalığı da verilmiştir. Tain kaydında III. Murad zamanında sunduğu şehnâmenin beğenilmesi sebebiyle bu göreve müstakilen getirildiği belirtilmektedir¹⁸.

13 BOA. TRD, nr. 129, s. 564-565; nr. 155, s. 35. Talîkîzâde'nin bu vazifeye tayini ve vekayi'nüvis tabirinin ortaya çıkışı ile ilgili geniş bilgi için bk. Erhan Afyoncu, "Vekayi'nüvis Tabirine Dair", *Türklük Araştırmaları*, sayı: 10 (İstanbul 2001), s. 7-19.

14 BOA. TRD, nr. 155, s. 35; Feridun Emecen, "Ali'nin 'Aynı: XVII. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Bürokrasisinde Kâtib Rumuzları", *Tarih Dergisi*, sayı 35 (İstanbul 1994), s. 140-141.

15 "... mukaddemâ ba'zı husûslarda inşâ eylediği mü'ellefâtın sunup nazar-ı şerifleri müte'allik oldukda karîha-i müstakîmesi olmağla nesr ile Türkî şehnâmegûyluk hizmetinde olmak buyuruldu". Bk. BOA. TRD, nr. 155, s. 35; F. Emecen, *Aynı makale*, s. 141.

16 C. Woodhead, *Aynı makale*, s. 66.

17 BOA. TRD, nr. 177, s. 325-327. Bk. Ek II. C. Woodhead, Talîkîzâde'nin şehnâmecîliğe tayinini 1596 veya 1597 olarak göstermektedir (Bk. Aynı makale, s. 66). Halbuki Selânikî, Lokman'ın ref olup onun şehnâmecîliğe tayinini Evâsıt-ı Muharrem 1004 (16-25 Eylül 1591) olarak göstermektedir. (Bk. Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, II, haz. Mehmet İpşirli, Ankara 1999, s. 515) Tespit ettiğimiz bu tevcihat kaydı ise Lokman'ın şehnâmecîlikten ayrılmasını ve Talîkîzâde'nin tek başına şehnâmecîliğe tain tarihini daha net olarak ortaya çıkarmaktadır.

18 "... müşârün-ileyh mukaddemâ lisân-ı Türkîde nesr ile şehnâmegûyluk hizmetinde olup ehl-i kalem ve sâhib-i ma'rifet nazm [u] nesirde mâhir, inşâ ve imlâda akranı nâdir olup mukaddemâ merhûm Hüdâvendigâr tâbe serahu zamanında verdiği *Şehnâme* makbul-ı ulemâ olmağın hâlâ lisân-ı Fârisîde şehnâmegûy olan Lokman ref' olunup şehnâme yazılmak lâzım olmağın mezbûr (?) müstakillen şehnâmegûyluk hizmeti lisân-ı Türkîde

Ağustos 1591'den önce Hamid, Kütahya ve Aydın sancaklarında bulunan 55.658 akçelik bir zeamet tasarruf ediyordu. Mal-ı mîrînin toplanmasında yaptığı hizmetleri Tire Kadısı'nın belirtmesi üzerine Evâhir-i Rebiülevvel 999 (17-26 Ocak 1591)'da 1400 akçe, daha sonra kendi müracaatı üzerine de, Evâil-i Şaban 999 (25 Mayıs-3 Haziran 1591)'da 1200 akçe terakki almıştır. Aldığı terakkileri Hamid sancağında bulunan mahlûl bir timârdan çıkan fazlalıklarla beraber 59.858 akçe olarak vekayi' nüvis ünvanıyla berat ettirmek üzere müraaat etmiş, 18 Zilkade 999 (7 Eylül 1591)'da zeamet tezkiresi verilmiştir¹⁹. Ancak bir müddet sonra zeametinin gelirlerinin bir kısmının başkalarına ait olduğu ortaya çıkınca beratının eksikliğini kapatmak için yeni timar gelirleri peşine düşmüştür. Zeametinin gelirlerinden kaybettiklerinin yerine bazı yeni gelir kalemleri aldıysa da, 59.858 akçelik zeametini ancak 18.201 akçe noksanıyla 41.657 akçe olarak, Türkî şehnâmeciliğini de beratına ilhak ettirerek 7 Rebiülahir 1001 (12 Aralık 1592)'de yeniden tezkire almıştır²⁰.

Talîkîzâde, zeametinin eksikliklerini seferlere gitmeyen çeşitli kişilerin mahlûl timârlarından tamamlamış ve mahlûllerdeki fazlalıkları da alarak 27 Ramazan 1003 (5 Haziran 1595)'ten itibaren 62.149 akçelik zeamet tasarruf etmeye başlamıştır²¹. Yanık seferinde yaptığı hizmetler karşılığında veziriâzam Sinan Paşa tarafından Evâil-i Rebiülevvel 1003 (14-23 Aralık 1594)'te 7.000 akçelik bir terakki verilmiş, yine aynı seferde hizmetinin görüldüğünü belirten Çemişgezek sancakbeyi Hasan beyin müracaatıyla da 2.000 akçe terakki daha tevcih edilmiştir. 71.141 akçelik zeametini 4.000 akçe noksanıyla 67.141 akçe olarak, Lokman'ın Farsça şehnâmecilikten azli üzerine müstakil şehnâmeciliğini ve dergâh-ı âlî müteferrikalığını da ilave ettirerek 1004 yılının başlarında berat ettirmiştir²². Talîkîzâde Mehmed, III. Mehmed'in cülûsu sebebiyle aldığı 7.000 akçe terakkinin karşılığını bulamadan tasarruf ettiği zeametinden 5.000 akçelik bir gelir kalemini kaybetmiştir. Bunun üzerine noksanını tamamlamak için

kemâl-i fesâhat ve belâgatıyla nazm edüp muğlak eylememek üzre dergâh-ı âlî müteferrikalığı ile müşârün-ileyhe verilmek ricâsına pâye-i serîr-i â'lâya arz olundukda hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûn ile müteferrikalığıyla şehnâmeci ola deyi buyurulduğuna sene erba'a ve elf Muharreminin on beşinci gününden müzmâ sûret-i ru'us verilmekle.. ". Bk. BOA. TRD, nr. 177, s. 326-327.

19 BOA. TRD, nr. 129, s. 564-565.

20 BOA. TRD, nr. 155, s. 35.

21 BOA. TRD, nr. 165, s. 281-282. Bk. Ek I.

22 BOA. TRD, nr. 177, s. 325-327. Bk. Ek II.

müracaat etmiş, Aydın ve Saruhan sancağındaki mahlûllerden aldıkları ile 70.514 akçe olan zeametini 7.627 akçe noksanıyla (toplam 78.141 akçe) tasarruf etmesi için 2 Cemaziyelevvel 1004 (3 Ocak 1596)'te berat tezkiresi yazılmıştır²³. Zeametinin gelirlerinden bir kısmını kaybetmesi üzerine 78.141 akçelik zeametinin tasarruf ettiği kısmı 57.014 akçeye inmiş, noksanını tamamlamak için Kütahya sancağındaki mahlûl bir timârı alarak, 18 Şaban 1004 (17 Nisan 1596)'te gelirlerini 61.168 akçeye yükseltmiştir²⁴.

Talîkîzâde, 1003 ile 1006 yılları arasında 59.000 akçelik terakki almıştır. Ancak bunları tam olarak hangi tarihlerde ve hangi sebeplerle aldığını tespit edemedik. Bu kadar yüksek terakki alması hazırladığı şehnâmelerin beğenilmesiyle ilgili olmalıdır. 1 Receb 1006 (7 Şubat 1598)'da 137.141 akçelik zeametini 56.515 akçe noksanıyla 81.626 akçe olarak berat ettirmiştir. 1007'de zeametinin 3000 akçesini Hüseyin Çavuş'a, 7.221 akçesini de Hürrem isimli birisine feragat ettiği görülmektedir²⁵.

Talîkîzâde Mehmed Subhî'nin ölüm tarihi tam olarak bilinmemektedir. Onun ölüm yılı olarak 1008²⁶ ve 1013²⁷ tarihleri verilmektedir. Necib Asım, Talîkîzâde'nin ölümünün 1020'den önce olduğunu, muhtemelen Rızâ'nın tezkiresinde sehven 1018 yerine 1008 yılını kaydetmiş olabileceğini belirtmektedir²⁸. C. Woodhead, Rızâ tezkiresinde geçen bilgiye katılarak, onun 1008 (1599)'de Avusturya üzerine yapılan seferde ölmüş olabileceği kanaatindedir²⁹.

Talîkîzâde'nin en son berat tezkiresi aldığı tarih 1 Receb 1006 (7 Şubat 1598)'dir. Bu tezkirenin üzerine daha sonraki tarihlerde beratını yenilediğine dair bir şerh düşülmemiştir³⁰. Kendi isteğiyle iki kişiye 1007'de zeametinden hisse feragat etmiştir. Bu tarihten sonra zeametinin noksanını tamamlamak veya başkalarına zeametinden hisse feragat etmesi gibi hususlarda kayıtlara

23 BOA. TRD, nr. 177, s. 424-426. Bk. Ek III

24 BOA. TRD, nr. 177, s. 527-528. Bk. Ek IV.

25 BOA. TRD, nr. 210, s. 442-444. Bk. Ek V.

26 Rızâ, Talîkîzâde'nin 1008 seferinde şehid düşerek öldüğünü yazmaktadır (Bk. *Tezkire-i Rızâ*, İstanbul 1316, İstanbul, s. 89).

27 Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 19813, s. 393.

28 Necib Asım, *Aynı makale*, s. 434.

29 C. Woodhead, *Aynı makale*, s. 67; Aynı yazar, *Talîkîzâde's Şehnâme-i Hümayûn*, s. 8.

30 Timâr ruznâmçe defterlerinde bir kişinin timar veya zeametinde meydana gelen bir değişiklik, eski berat tezkiresinin üzerine şerh düşerek belirtilirdi.

rastlanılmamıştır. Ölümü sebebiyle zeametinin 4.228 akçelik kısmını 1018'de Feridun, 12 Receb 1025 (26 Temmuz 1616)'de de Mustafa isimli birileri almıştır. Bu kişilere onun zeametinin gelir kalemleri verilirken şehid olduğu yönünde bir ifade bulunmamaktadır. Bu kayıtlar onun ölüm tarihini aydınlatmamakta, sadece 1018 veya daha önceki bir tarihte olduğunu göstermektedir. F. Emecen tarafından daha önce yapılmış bir araştırmada zikredilen bir kayıt Talikîzâde'nin ölüm tarihini biraz daha netleştirmektedir. Ölümü üzerine kırklı divân-ı hümâyûn kâtiplik gediği Evâhir-i Zilkade 1014 (29 Mart-8 Nisan 1606)'te Fî Mustafa'ya verilmiştir³¹. Bu kayıt ölüm tarihinin 1606 yılından sonra olamayacağını açıkça göstermektedir. Hatta onun kâtiplik gediği ihtilaf sebebiyle bir kaç defa el değiştirme³² gibi bir durumla karşılaşmadı ise, Talikîzâde'nin öldüğü tarih Zilkade 1014 veya bundan bir-iki ay önce olabilir. Çünkü bu tarihlerde artan kâtip sayısı sebebiyle gedik bekleyenler, buralardaki boşalmaları dikkatle takip etmekte ve anında müracaat etmekteydiler.

EKLER

-I-

Nâhiye-i Kiçiborlu der-livâ-i Hamid.

Ze'âmet benâm-ı kâtib Mehmed an-kâtibân-ı dîvân-ı hümâyûn ve şehnâmegûy an-tahvîli hod.

El-mecmû' ? : 62.149*.

Hamid ve Teke sancaklarında 41.657 akçe ze'âmete noksânıyla ber-vech-i tekmiî 59.858 akçelik üzre mutasarrıf olup dîvân-ı hümâyûn kitâbeti ile şehnâmegûy olan müşârün-ileyh kâtib Mehmed zîde mecdühunun Teke sancağında olan 5.999 akçe kılıç tîmârı dahi müyesser olmamağla hayli noksânı

31 Feridun Emecen, "Ali'nin 'Ayn'ı: XVII. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Bürokrasisinde Kâtib Rumuzları", s. 139.

32 1012 (1604) yılında kırklı kâtipleri gösteren bir defterde ise gediğinin Halil Paşa'ya tabi Atâ'ya verildiği belirtilmektedir. Ancak burada Talikîzâde'nin öldüğünden bahis yoktur. Yukarıda bahsettiğimiz 1014 (1606) yılındaki kayıta ise onun gediğinin önceden başka birisine verildiği hususunda açık bir ifade bulunmamaktadır (F. Emecen, Aynı makale, s. 142).

* Yayınladığımız zeamet tezkirelerinin gelir kalemleri alınmamış, sadece toplamları verilmiştir.

olmağın mûmâ-ileyh kâtib Mehmed der-i devlete gelüp Kütahya sancağında Şeyhlü nâhiyesinde Bekirlü (?) nâm karyeden 5.000 akçe Yanık seferine me'mûr olup varmayan Dede tahvîlinden isnâ ve elf Zilka'desinin yirmi ikinci gününden ve Aydın sancağında Kestel nâhiyesinde Kılıç nâm karye ve gayriden 2.200 akçe hisse tîmâr müteveffâ Mehmed Çavuş tahvîlinden selâse ve elf Muharreminin yirmi beşinci gününden ve yine Kütahya sancağında Gedüs nâhiyesinde Gölcük nâm karye ve gayriden 1.000 akçe hisse dahi müteveffâ Ali tahvîlinden mezbûra Cemaziyelevvelinin yirmi dördüncü gününden kendüye tevcîh olunup serdâr-ı sâbık tarafından evâmîr-i şerîfe verildiğün bildirüp tecdîd olunmasın ricâ etmeğın ol-evâmîr-i şerîfe mücebince amel edüp zikr olunan tîmâr hisseleri tevârih-i merkumeden tevcîh edesin deyü Anadolu beylerbeyisine selâse ve elf Ramazânının evâsıtıyla hükm-i şerîf verilüp ve yine livâ-i mezbûrda Lazkiye nâhiyesinde nâm karye ve gayriden 19.000 akçe tîmâra mutasarrıf olan Honazlı Hüseyin Çavuş Baba ve Yanık seferine me'mûr iken varmayup tîmârı mahlûl oldukda serdâr-ı mûmâ-ileyh tarafından selâse [ve] elf Muharreminin on ikinci gününden kendüye tevcîh olunup eline emr-i şerîf verilmeğın tecdîd olunmasın ricâ etmeğın ol-emr-i şerîf mücebince târîh-i mezbûrdan tevcîh edesin deyü selâse ve elf Şabânının evâhirinde hükm-i şerîf verilüp ve yine livâ-i mezbûrda İbsili nâhiyesinde İbsili nâm karye ve gayriden 10.000 akçe tîmâra ber-vech-i iştirâk mutasarrıf olan Ömer ve Abdi ve Üveys ve Arslan Yanık seferine me'mûr iken gelmeyüp tîmârları mahlûl olmağın serdâr-ı müşârün-ileyh selâse ve elf Muharreminin on ikinci gününde kendüne emr-i şerîf verildiğün bildirüp tecdîd olunmasın ricâ etmeğın ol-emr-i şerîf mücebince tevcîh edesin deyü mîrimîrân-ı mûmâ-ileyhe selâse ve elf Ramazânının evâsıtıyla müverrah hükm-i şerîf verildikten sonra 1.200 akçe ziyâdesiyle tezkiresi Bâb-ı sa'âdetten ihrâc olunmak fermân olunmağın ruznâmçe-i hümâyûna mürâca'at oldukda merkum Mehmed'in Bozdoğan nâhiyesinde bulunup ve Dede'nin tîmârı müstâkil kılıç bulunup ve Hüseyin Çavuş tîmârının hissesi 15.292 akçe bulunup ve Ömer ile Abdi'nin tîmârları bulunmayup ve Üveys ile Arslan'ın tîmârları 4.999 akçe bulunup lâkin anların tîmârlarının 2.000 akçesi kılıç bulunup arz oldukda elinden giden kılıca bedel verilmek buyurulup ve Hüseyin Çavuş'un tîmârı dahi hakkı olmağın berât ola deyü buyurulup ve 800 akçe ziyâdesi dahi arz oldukda verilmek buyurulmağın ber-müceb-i evâmîr-i şerîfe zikr olunan 5.000 akçe kılıç tîmâr veç-i meşrûh üzere Dede bin Halil tahvîlinden ve mezkûr 1.000 akçe hisse müteveffâ Ali tahvîlinden ve zikr olunan 15.292 akçe hisse tîmâr veç-i meşrûh üzere Hüseyin Çavuş tahvîlinden ve İsa oğulları

merkumân Üveys ile Arslan tîmârlarının 2.999 akçe hisse vech-i meşrûh üzere Aydın sancağında hisse-i mezbûra vech-i meşrûh üzere müteveffâ Mehmed tahvîlinden zikr olunan tîmârlar* müşârün-ileyh kâtib Mehmed'in elinde olanıyla birikdirilüp cümle ze'âmeti 62.149 akçelik olup noxsânı ve fermân olunan ziyâdeleri bedelinden kabil-i ifrâz olmayan 92 akçe ziyâdesiyle der-i devletden tevcîh olunup berât-ı âlîşân için tezkire verildi. Fî 27 Ramazânü'l-mübârek sene selâse ve elf.

ÜSTTE: Mühürlenmiştir.

Emr-i şerîfle kılıc ilhâk edüp tecdîd-i berât eylemiştir. Fî sene erba'a ve elf.

Dergâh-ı mu'allâ müteferrikalığı dahi ilhâk eylemiştir. Fî sene el-merkum.

Ziyâde 800 buyurulmuştur.

(BOA, TRD, nr. 165, s. 281-282 - Vesika 1/1-2)

- II -

Nâhiye-i Kiçiborlu der-livâ-i Hamid.

Ze'âmet benâm-ı kâtib Mehmed an-kâtibân-ı dîvân-ı hümâyûn ve şehnamegûy an-tahvîl-i hod.

Cem'ül-mecmû': 67.141

Ber-vech-i tekmîl: 71.141

Hamid ve Aydın ve Kütahya sancaklarında 32.141 akçe ze'âmete mutasarrıf olup dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden olup şâhnâmegûy olan müşârün-ileyh kâtib Mehmed gelüp bu def'a fethi müyesser olan Yanık kal'ası muharebelerinde ve kitâbet umûrunda küllî hizmetde bulunmağın serdâr-ı âlf-mikdâr Vezîriâ'zam Sinan Paşa hazretleri tarafından selâse ve elf Rebiülevvelinin evâli târîhiyle 7.000 akçe ve bir def'a sâbıka Çemişgezek sancağı beyi Hasan mühürlü defter gönderüp Yanık kal'ası fethinde hizmetde bulunmuştur deyü bildirmeğın sene-i mezbûre Rebiülevvelinin evâhiri târîhiyle müşârün-ileyh tarafından 2.000 akçe terakkiler verilen iki kıt'a ahkâm-ı şerîfeyi îrâd edüp hâlâ sene-i mezbûre Zilhiccesinin evâhiri târîhiyle tecdîd olunup ba'dehu mezkûr gelüp Kütahya sancağında Şeyhlü nâhiyesinde Kavak nâm-ı diğeri Karabaşiler

* Sehven "târihler" şeklinde yazılmıştır.

(Karayahşiler?) nâm karye ve gayriden 5.000 akçe tîmâra mutasarrıf olan Satılmış fevt olup tîmâr mahlûldür deyü noksânı-çün kendüye verilmek ricâ etmeğin mahlûl ise tevcîh edesin deyü Anadolu beylerbeyisine sene selâse ve elf Saferinin yedinci gününden müşârün-ileyh tarafından verilen hükm-i şerîf irâd edüp hâlâ tecdîd olunmasın ricâ etmeğin ol tahvîl emri mücebince tîmâr-ı mezbûrun târîh-i merkumdan tevcîh edesin deyü mîrimîrân-ı müşârün-ileyhe sene-i mezbûre Zilka'desinin evâhiri târîhiyle hükm-i şerîf-i âhar verildikten sonra tezkiresi Bâb-ı sa'âdetden ihrâc olunmak fermân olunup ve tîmâr-ı mezbûr tezkireli tîmârdır kılıç ilhâk lâzım gelür deyü arz olundukda bundan akdem Sadriâ'zam serdâr Sinan Paşa hazretlerinin fermân-ı şerîfleriyle sefer-i hümâyûnda vücuda gelen hizmeti mukabelesinde kılıç ilhâk buyurulmağıla mukaddemâ buyurulduğı üzre ilhâk olunmak buyurulmağın zikr olunan 5.000 akçe kılıç tîmâr irâd eyledüğü evâmîr-i şerîfe mücebince Satılmış tahvîlinden elinde olan ze'âmetine ilhâk olunup cümle ze'âmeti 37.141 akçelik olup ve müşârün-ileyh mukaddemâ lisân-ı Türkîde nesr ile şehnâmegûyluk hizmetinde olup ehl-i kalem ve sâhib-i ma'rifet nazm [u] nesirde mâhir, inşâ ve imlâda akranı nâdir olup mukaddemâ merhûm Hüdâvendigâr tâbe serahu zamanında verdüğü *Şehnâme* makbul-ı ulemâ olmağın hâlâ lisân-ı Farisîde şehnâmegûy olan Lokman ref' olunup şehnâme yazılmak lâzım olmağın mezbûr müstakkullen şehnâmegûyluk hizmeti lisân-ı Türkîde kemâl-i fesâhat ve belâgatıyla nazm edüp muğlak eylememek üzre dergâh-ı âlf müteferrikalığı ile müşârün-ileyhe verilmek ricâsına pâye-i serîr-i â'lâya arz olundukda hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile müteferrikalığıyla şehnâmecî ola deyü buyurulduğuna sene erba'a ve elf Muharreminin on beşinci gününden mümzâ sûret-i ru'us verilmekle hâlâ berâtına ilhâk olunmak [fermân] buyurulmağın dergâh-ı mu'âllâ müteferrikalığı ile şehnâmecî olmak üzre terakkileri bedelinden 4.000 akçe noksânıyla ber-vech-i tekâmîl 71.141 akçelik üzre müşârün-ileyhe kâtib Mehmed['e] tevcîh olunup der-i devletten tecdîd-i berât-ı âlîşân için tezkire verildi. Fî (27) Muharremü'l-harâm sene erba'a ve elf.

ÜSTTE: Mühürlenmiştir. Nu'mân.

Dört kıt'a hükm-i şerîf verilmiştir.

Hisse ilhâkıyla tecdîd-i berât eyledi. Fî sene hamse ve elf.

(BOA, TRD, nr. 177, s. 325-327 - Vesika 2/1-2)

- III -

Nâhiye-i Kiçiborlu der-livâ-i Hamid.

Ze'âmet benâm-ı Mehmed an-kâtibân-ı dîvân-ı hümâyûn ve müteferrika-ı dergâh-ı âlî ve şehnâmegûy.

Cem'an: 70.514.

Ber-vech-i tekmîl: 78.141.

Hamid ve Aydın ve Kütahya sancaklarında 62.141 akçe ze'âmete 9.000 akçe noksânıyla ber-vech-i tekmîl 71.141 akçelik üzere mutasarrıf olup bi'l-fi'l dergâh-ı âlî müteferrikalığı ile dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden şehnâmegûy olan müşârün-ileyh kâtib Mehmed der-i devlete gelüp mutasarrıf olduğu ze'âmetinin noksânı olup ve cülûs-ı hümâyûn terakkisine elinde 7.000 akçe terakkiye hükmü olup müyesser olmaduğun bildirüp ve Aydın sancağında Bozdoğan nâhiyesinde Salih (?) nâm karyeden mutasarrıf olduğu 2.200 akçe tîmârda müştereki olup 6.000 akçe tîmâra mutasarrıf olan Receb fevt olmuşdur deyü kendüye verilmek ricâ etmeğin noksânı var ise tevcîh edesin deyü Anadolu beylerbeyisine sene erba'a ve elf Rebiülâhiresinin yirmi dokuzuncu günüyle müverrah hükm-i şerîf verildikten sonra hâlâ tezkiresi Bâb-ı sa'âdetden ihrâc olunmak fermân olunup ve Saruhan sancağında Gördüs nâhiyesinde Avcılar nâm karye ve gayriden 2.305 akçe hisse tîmâr mutasarrıfı Mehmed tahvîlinden sene erba'a ve elf Zilhiccesinin on altıncı günü dergâh-ı mu'allâ çavuşlarından Mehmed Çavuş'a verilüp hükmün berât etmeden âhar tîmâr almağla mahlûldür deyü noksânı-çün tevcîh edesin deyü Anadolu beylerbeyisine sene erba'a ve elf Rebiülâhiresinin evâhiriyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi Bâb-ı sa'âdetden ihrâc olunmak fermân olunmağın ber-müceb-i emr-i âlî zikr olunan 6.000 akçe tîmâr vech-i meşrûh [üzre] müteveffâ Receb tahvîlinden elinde olan 62.149 akçe ze'âmetiyle birikdirilip cümle ze'âmeti 68.149 akçelik olup fermân olunan noksânı bedelinden 7.627 akçe noksânıyla ber-vech-i tekmîl 78.141 akçelik üzere müşârün-ileyh kâtib Mehmed'e tevcîh olunup der-i devletten berât-ı âlişân için tezkire verildi. Fî 2 Cemâziyelevvel sene erba'a ve elf.

ÜSTTE: Mühürlenmiştir.

Üç kıt'a ahkâm-ı şerîfe verilmiştir.

Fermân ile kılıç ilhâkı ile tecdîd-i berât etmiştir. Fî sene erba'a ve elf.

(BOA, TRD, nr. 177, s. 424-426 - Vesika 3/1-2)

- IV -

Nâhiye-i Kiçiborlu der-livâ-i Hamid.

Ze'âmet benâm-ı kâtib Mehmed an-kâtibân-ı dîvân-ı hümâyûn ve müteferrika-i dergâh-ı âlf ve şehnâmegûy an-tahvîl-i hod.

El-mecmû': 61.168

Ber-vech-i tekml: 78.141

Hamid ve Aydın ve Saruhan ve Kütahya sancaklarında 70.014 akçe ze'âmete noksânıyla ber-vech-i tekml 78.141 akçelik üzere mutasarrıf olup dîvân-ı hümâyûn kitâbeti ile dergâh-ı mu'allâ müteferrikalarından olup bi'l-fi'l şehnâmegûy olan müşârün-ileyh kâtib Mehmed'in Kütahya sancağında olan tîmârından 15.292 akçe hissesi âhar tasarrufunda olmağla ol-mikdâr noksânı olup ve Kütahya sancağında Honaz nâhiyesinde 7.000 akçe tîmâr müteveffâ Ali bin Şabân tahvîlinden mahlûldür deyü noksânı için ricâ etmeğın mahlûl ise ve müstakil kılıç değıl ise noksânı-çün tevcîh edesin deyü Anadolu beylerbeyisine sene erba'a ve elf Recebi'nin on yedinci günü târihiyle hükm-i şerif verildikten sonra tezkiresi Bâb-ı sa'âdetden ihrâc olunmak fermân olunup ve iki kılıç birirmek lâzım gelür deyü arz olundukda emekdâr olup şehnâme-i hümâyûn hizmetinde olmağın ilhâk oluna deyü buyurulmağın ber-müceb-i emr-i âlf zikr olunan 5.946 akçe tîmâr vech-i meşrûh üzere müteveffâ Ali tahvîlinden elinde kalan ile birkdirilüb cümle ze'âmeti 61.168 akçelik olup bedelinden 16.973 [akçe] noksânıyla ber-vech-i tekml 78.141 akçelik üzere kılıç ilhâkıyla müşârün-ileyh kâtib Mehmed'e tevcîh olunup der-i devletten berât-ı âlfân için tezkire verildi. Tahrîren fi 18 şehr-i Şabâni'l-mu'azzam sene erba'a ve elf.

ÜSTTE: Mühürlenmişdir. Nu'mân.

Hükm-i şerif verilmiştir.

(BOA, TRD, nr. 177, s. 527-528 - Vesika 4)

- V -

Nâhiye-i Kiçiborlu der-livâ-i Hamid.

Ze'âmet benâm-ı kâtib Mehmed an-kâtibân-ı dîvân-ı hümâyûn.

El-mecmû': 81.626.

Ber-vech-i tekml: 137.141

Hamid ve Aydın ve Saruhan ve Kütahya ve Menteşe ve Teke ve Karesi sancaklarında 128.879 akçe ze'âmete 8.362 akçe noksânıyla ber-vech-i tekâmîl 137.141 akçeye mutasarrıf olup dîvân-ı hümâyûn kâtiblerinden şâhnâmehân Ta'likzâde müşârün-ileyh kâtib Mehmed zîde mecdûhu südde-i sa'âdete gelüp elviye-i mezbûrda mutasarrıf olduğu ze'âmetinin hayli noksânı olduğu ve Kütahya sancağında Lazkiye nâhiyesinde İbsili nâm karye ve gayriden 10.300 akçe tîmâr(a) mutasarrıf olan Abdi ve Ömer Yanık seferine me'mûr iken gelmemeğle tîmârı sene selâse ve elf Muharreminin on ikinci gününden serdâr tarafından noksânı-çün tevcîh olunup berât müyesser olmadan tahvîl hükmi zâyî' olduğu bildirüp kaydından verilmek bâbında inâyet ricâ etmeğın mûmâ-ileyhin ol-mikdâr noksânı var ise ve mezkûrlar sefer-i mezbûra me'mûr iken varmamağla tîmârları târîh-i mezbûrdan serdâr tarafından müşârün-ileyhin noksânı-çün tevcîh olunup tahvîl emri zâyî' olmağla berât müyesser olmamış ise kılıç ilhâkı lâzım gelmez ise mezbûrların tîmârın târîh-i mezbûrdan tevcîh edüp tezkiresin veresin deyü vezâretle Anadolu beylerbeyisi olan Mehmed Paşa hazretlerine sene sitte ve elf Saferinin evâhiri târîhiyle müverrah hükm-i şerîf verilüp ve ba'dehu südde-i sa'âdete gelüp Kütahya sancağında Kaşyenice nâhiyesinde Boladan nâm karyeden 3.428 akçelik tîmârı olan Mehmed fevt olup tîmârı mahlûl ise ve kılıç ilhâkı lâzım gelmez ise noksânı-çün tevcîh edüp tezkiresin veresin deyü vezâretle Anadolu beylerbeyisi olan Mehmed Paşa hazretlerine sene hamse ve elf Şabânının on dokuzuncu günü târîhiyle müverrah hükm-i şerîf-i âhar verildikten sonra tezkiresi Bâb-ı sa'âdetden ihrâc olunmak fermân olunmağın ber-mûceb-i emr-i âlî zikr olunan tîmârın 548 akçelik hissesi* Yanık seferine gelmeyen Ömer ve 548 akçe hisse dahi sefer-i mezbûra me'mûr iken gelmeyen Abdi ve 4.428 akçe hisse tîmâr dahi müteveffâ Mehmed tahvîllerinden birikdirilüp 5.524 akçelik olup müşârün-ileyhin ze'âmetinin ba'zıları müstahakkına hükm olunmağla elinden gidüp hâlâ elinde kalan 81.626 akçe ze'âmete zamm olunup 56.515 akçe noksânıyla ber-vech-i tekâmîl 137.141 akçelik üzere müşârün-ileyh Mehmed Efendi'ye tevcîh olunup der-i devletten berât-ı âlişân için tezkire verildi. Tahfîren fî gurre-i Recebi'l-mürecceb sene 1006.

ÜSTTE : İki küt'a hükm-i şerîf verilmiştir.

YANDA: İşbu 3.555 akçelik tîmârının [Karesi'de] 3.000 akçeliğın Hüseyin Çavuş'a ferâgat eyledi. Fî sene seb'a ve elf.

* Sehven fazladan "Ömer" yazılmıştır.

İşbu 7.221 akçelik tîmârını [Kütahya'da] Hürrem'e ferâgat eyledi. Fî sene seb'a ve elf.

Fevt olmağın işbu kalemden 4.428 akçe [Kütahya'da] Feridun ... verilmiştir. Sene 1018. Şeyhi.

Fevt olmağın hissesi [35.659 akçe Hamid'de] müteferrika Hasan'a verilmiştir.

Yirmi bin akçe kılıcı mahlûdür deyü kâtib Mustafa'ya verilmiştir. 12 B sene 1025. Mahmud.

Hissesi verilmişken cümlesine mutasarrıf olup** cümle dahi mahlûl olmağın verilmiştir.

(BOA, TRD, nr. 210, s. 442-444 - Vesika 5/1-2)

** Sehven iki def'a "olup" yazılmıştır.

Handwritten text in Pahlavi script, likely a financial or administrative record. The text is organized into several sections, each containing columns of numbers and descriptive terms. The script is dense and includes various symbols and characters typical of the Pahlavi alphabet.

Key sections and their content:

- Top Section:** Contains several lines of text, including a prominent heading that appears to be "دودنولک" (Dudunolk).
- Middle Section:** Features a table-like structure with columns of numbers and terms.

باده نایح	نایح نایح	نایح نایح	نایح نایح
۱۳۹۱۸	۳۹۱۶	۱۱۰۰	۳۶۱۳
۴۰۰	۱۰۰۰	۴۰۰	۳۶۱۳
- Lower Middle Section:** Contains another set of numbers and terms, including "نایح نایح" and "نایح نایح".

نایح نایح	نایح نایح	نایح نایح
۱۰۰۰	۴۱۶۰	۵۶۱۵
۳۰۰	۱۰۰۰	۲۶۰۰
- Bottom Section:** Contains the final part of the record, including a large number "۷۹۹۰" and other smaller figures.

نایح نایح	نایح نایح	نایح نایح
۷۹۹۰	۱۰۰۰	۶۳۱
۵۰	۱۰۰۰	۶۳۱

سورة جاثية

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ لَكَ آيَاتٍ كَرِیْمًا
 مَّا یَذُكِّرُ بِاللَّيْلِ اِلَّا وَاغْوِیَّیْهِمْ
 لَسَاةٍ یُّورِثُوْنَ كَمَا فِی قَصَصِنا
 اِذْ یُنْفِخُ الْوَحْیَیْنَ اِلَيْهِمْ
 وَیَخْتَلِفُ اِیْنَ اِلَیْهِمْ
 اِذْ یُنْفِخُ الْوَحْیَیْنَ اِلَیْهِمْ
 وَیَخْتَلِفُ اِیْنَ اِلَیْهِمْ

كُلُّ نَفْسٍ لَدُنَّا فَتْرَةٌ وَاِیَّیْنَ
 اَنزَلْنَا الْقُرْآنَ لَكَ آيَاتٍ كَرِیْمًا
 مَّا یَذُكِّرُ بِاللَّيْلِ اِلَّا وَاغْوِیَّیْهِمْ
 لَسَاةٍ یُّورِثُوْنَ كَمَا فِی قَصَصِنا

700	777
500	

صَفْحَاتُ الْقُرْآنِ
 700

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ لَكَ آيَاتٍ كَرِیْمًا
 مَّا یَذُكِّرُ بِاللَّيْلِ اِلَّا وَاغْوِیَّیْهِمْ
 لَسَاةٍ یُّورِثُوْنَ كَمَا فِی قَصَصِنا
 اِذْ یُنْفِخُ الْوَحْیَیْنَ اِلَیْهِمْ
 وَیَخْتَلِفُ اِیْنَ اِلَیْهِمْ

كُلُّ نَفْسٍ لَدُنَّا فَتْرَةٌ وَاِیَّیْنَ
 اَنزَلْنَا الْقُرْآنَ لَكَ آيَاتٍ كَرِیْمًا
 مَّا یَذُكِّرُ بِاللَّيْلِ اِلَّا وَاغْوِیَّیْهِمْ
 لَسَاةٍ یُّورِثُوْنَ كَمَا فِی قَصَصِنا

700	777
500	

صَفْحَاتُ الْقُرْآنِ
 700

Handwritten text, possibly a list or notes, located in the upper right quadrant of the page. The text is dense and appears to be a collection of names or identifiers.

Handwritten notes and diagrams on the left side of the page. It includes several small sketches and lists of numbers or names, possibly representing a site plan or a set of data points.

Handwritten notes and diagrams on the right side of the page. It features more sketches and lists, similar to the left side, but with some additional annotations and lines connecting different parts of the data.

Handwritten mathematical notes and calculations in Persian script, including various fractions and algebraic expressions.

Top section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Second section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Third section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Fourth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Fifth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Sixth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Seventh section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Eighth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Ninth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Tenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Eleventh section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Twelfth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Thirteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Fourteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Fifteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Sixteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Seventeenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Eighteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Nineteenth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Twentieth section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

Bottom section: $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ and $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ with horizontal lines above and below.

